

Feltételes (hipotetikus) hasonlító mellékmondatok: a tagadó *mintha*

SZEPRA 2026

2026. ÁPRILIS 17.

DÉR CSILLA ILONA

(KRE & ELTE NYTI)

Tudja? Nem tudja?

- (1) *Itt, az ajtó előtt fülelve talált rám nemsokára Mugyil atya. – Maga mit keres itt? – **Mintha nem tudná.** A nevelőanyámra várok.* (MNSz2, #5821067, doc#189, szépirodalom)
- (2) – *Gyere már – szólt hátra a férjének, és lendített egyet az ormótlan puskán, amit a vállán vitt egy szíjon. – Nem tudom, mit nézel – hangját zsörtölődőnek és kedvetlennek is lehetett tartani. – Hogy hova megyünk – hunyorított a férfi, magas homlokán verejték gyöngyözött. – **Mintha nem tudnád.** Jártunk már itt.* (MNSz2, #13554008, doc#326, szépirodalom)

Sokféle változat, alárendelőtől az inszubordinált(szerű)ekig (hol van főmondat, hol nincs)

„Sajátos jelentésárnyalatú mellékmondatok” (kevert)

Most: csak a **tagadó** típus

Nem mintha típus: Turi (2015)

Tudja? Nem tudja?

entrieri1234

2021. november 16. 13:15

mintha tudnátok miben halnak meg az emberek nap, mint nap...

mintha be lehetne skatulyázni, hogy oltott - fidesz, oltatlan - ellenzék :D nagy pofáraesés lesz ebből..

mintha bármely cikk az igazat írná, úgy hivatkoztok rá...

kb mintha 20-20 fizetett kommentelő "küzdene" egymással az összes cikk alatt..

mandiner.hu/kulfold/2021/11/kulfold-egyedul-allamok-cdc-koronavirus-figyelmeztetes-magyarorszag

mandiner

Mandiner
Klub

Címlap

Hírek

Rovatok

Hetilap

Vélemények

Szerzőink

Előfizetés

Az Egyesült Államok járványügyi figyelmeztetést adott ki Magyarországra

Az amerikai járványügyi és betegségmegelőzési központ járványügyi kockázatos területnek minősítette Magyarországot. Indiát és Pakisztánt viszont lefokozta alacsony szintűre.

2021. november 16. 07:38

6 41 52 Mentés

As if! As if.

Brinton (2014):

*He thinks you'll be impressed. **As if.***

'Azt hiszi, le leszel nyűgözve. Ja persze!/Na persze!/Hogyne, persze...' [gúnyos, ironikus] 'Ugyan már!/Még mit nem!'

I. Szabad (pl. mód) -határozói alárendelő mondatok:

*He laughed **as if** I had said something funny.*

'Nevetett, mintha valami vicceset mondtam volna.'

II. Vonzatkifejtő *as if*-mellékmondat:

*it seemed/looked as if...: It seemed **as if** she were always auditioning.*

'Úgy tűnt, mintha mindig meghallgatáson lenne.'

As if! As if.

III. Egytagmondatos, inszubordinált *as if*: tagadó jelentést vesznek fel

As if I had a choice. 'Mintha lett volna választásom.' [= **szerintem nem volt választásom és ez felháborít**]

As if I were the one at fault. 'Mintha én lennék a hibás.' [= **szerintem nem vagyok hibás és ez felháborít**]

IV. Felkiáltó, puszta *as if* [*< it is/looks/seems...*]

A III-ból vezeti le (szemantikai affinitás): *It seems as if I cared.* → *As if I cared.* → *As if.* (újabb inszubordináció vagy ellipszis)

III. és IV.: az eredeti feltételes-hasonlító jelentés eltűnt, **tagadó/cáfoló** értékük van, felkiáltó-értékelő jelleg, negatív episztemikus attitűd, a beszélő elutasítja egy implikált/ kimondott feltevés igazságát, az ellenkezőjét állítja

As if I were the one at fault. – a beszélő fel van háborodva, szerinte hamis az a feltevés, hogy ő a hibás

(cf. López-Couso & Méndez-Naya (2012a, 2012b): II. vonzatkifejtő > III. inszubordinált változatok)

Feltevés tagadása, propozíció tagadása

A spanyolban 4 típusa van a feltételes hasonlító inszubordinált mondatoknak:

1. Denial of an assumption [(elő)feltevés tagadása/visszautasítása]

Como si fuera tan fácil. 'Mintha olyan könnyű lenne.'

RV&VI (2025): A beszélő egy, az előző diskurzusból vagy a kontextusból kiolvasható **feltevést** utasít el (pl. az adott dolog könnyű), és ezzel együtt annak az ellenkezőjét is állítja.

Polarításmegfordítás: a *como si*-mondat formailag egy feltételezett állapotot idéz fel, de pragmatikailag annak ellenkezője a tényleges üzenet.

VP, D & VI (2025): a mondat **szó szerint kódolt propozícióját** tagadja, asszertív funkció, a megelőző **diskurzus** vagy a nyelven kívüli **kontextus** előhívta **feltételezés** tagadása és ellenkezőjének állítása

Lehmann (2022): a lehetőséget a beszélő elég valószínűtlennek tartja, akár a tényekkel ellentétesnek, **másvalakihez köthető/tulajdonított hiedelemtől határolódik el**

(Royo Viñuales & Van linden: spanyol (2025), Van Praet, Degand & Van linden (2025): angol, holland)

Kutatási kérdés, anyag, módszer

- Mi a helyzet a magyarban ezzel a tagadó típussal?
- Milyen pragmatikai jelentést hordoz? Asszertív vagy értékelő?
- Hogyan alakult ki? Milyen típusú szerkezeti előzménye volt?
- Melyek a legtipikusabb formái?

Keletkezés: hogy jön össze a *mint* és a *ha*?

Simonyi Zsigmond (1881. III. 191–199): A magyar kötőszók...

ELLIPSZIS (Klemm 1928, Berrár 1957, 1960, Juhász 1992 ugyanez)

- az ismétlődő állítmányú relatív főmondat mondatrészei maradnak el:

megállott az olasz, *mint* megállana *ha* köszirt volna = mint köszirt lévén megállana

Nem egyféle ellipszis lehetséges:

- az *úgy tetszik, úgy rémlik* főmondatok maradnak el, például:

„[mikor a királyfiú eleibe ment,] *mintha nem is a' lett volna, a ki volt*, Kriza vadr. 41G” (i.m. 193).

„p. *ha ebbe belefújsz, a mit gondolsz magadban, ott terem előtted; ha aztán visszajárul fújsz bele, [úgy eltűnik minden,] mintha ott se lett // volna*» Ny. 1:419.” (i.m. 193–194).

a közlés- és cselekvésigéket tartalmazó főmondatok „elhallgatásával” előálló *mintha*-mellékmondatok:

„úgy beszél, úgy cselekszik, úgy tesz, úgy tettei magát”; p. *mintha a kárt vissza akarnák téríteni: perinde ac fraudata restituere vellent (...)* Vers. anal. 11:979.” (Simonyi 1881 194)

Előzményekre példák?

Senki sem hoz valódi példát korpuszból (pl. kódex) az ellipszis előtti állapotra.

ÓMK-keresés: **nincs az előzményszerkezetekre példa**, pedig a legkorábbi kódexekben is van már feltételes hasonlító mondat

Miért van *hamint*?

(3) *falay **ha mynt** aranyas byborral barssonnyal bel vontaak vona* (ÓMK, ÉrdyK. 511, 1526 k.)

(4) *de **ha mynt** čak el aluttak volna lelkoꝝketh istennek meg adaak* (ÓMK, SándK. 14v, 16. sz. első negyede)

Hogy és hol kerültek egymás mellé?

(5) *Ha* ky mykoron predical, wgy zollyon **mynt** yftennek bezeedeet; **ha** ky zolgal, wgy zolgallyon **mynt** yftennek ereyból, kyt hwńeky adot yften (ÓMK, JordK. 852, 1516–1519)

A két kötőszó egymás mellé kerülése akkor lehetséges, ha a mondat így szólna:

*Úgy prédikáljon/szóljon, **ha** (vala)ki prédikál/szól, **mint** istennek beszédét (prédikálja).*

Vagy pedig:

***Ha** (vala)ki prédikál/szól, **mint** istennek beszédét (prédikálja), úgy prédikáljon/szóljon.*

Bácskai-Atkári (2014)

Bácskai-Atkári (2014: 258) generatív keretben:

két mellékmondattípus **kereszteződése**

a *hamint* változat a felső C fejből lévő *ha* mellett megjelenő, oda felmozgó *mint* révén jött létre.

a *ha*-val kezdődő összetett kötőszói változatokat (*hamint*) tartja eredeti sorrendűnek (uo.).

A *Mintha (nem) tudnád!* kialakulása

Első adatok: TMK, KED

(6) *Kegyelmed, Szívem, a vármegye tiszteit értesse szóval, de úgy, mintha nem tudná.* (TMK, Bark. 3., 1698) – még van főmondat

(7) *egykor azon betek agyaban az fatenshez jött Kapta Sophi, és mondotta az fatensnek, mi lelt téged Kati kire felelte az fatens **Mint ha te nem tudnad mi lelt*** (TMK, Bosz. 23, 1714) – inszubordinált változat

---

Színlelés, tettetés

A 18. századtól végig adatolható inszubordináltan, tagadó értelemben. Viszont megfelelő főmondattal (a (6)-ost leszámítva) csak a 19. századtól adatolható.

'úgy tesz(el), mintha nem tudná(d), de (szerintem) nagyon is tudja/tudod'; 'tudja, csak másként tesz'

(8) Menekmus *Mond-meg tehát te: mit beszélt ez néked? mit halgatztz? miért nem szóllamlaszsz?*
Feleség **Mintha nem tudná!** *A Bíbor-palástom lopta-el valaki a' ládámbúl!* (KED, Dugonics András:
Menekmus, 1766)

(9) „No... tudod, a kertészleányt értem, ott a télipalotában.” „Melyiket?” „**Oh mintha nem tudnád,...** a kit megcsókoltam.” (MTSz, Kuthy Lajos: Zarskoje selo, 1852)

(10) Rózsi.: *Igaz is ! – De hát mit csináljak én vele?* Feledi.: *Mit? hát nem értesz hozzá?*

Rózsi.: *Mihez? Feledi. (Boszusan.): Jaj, de szőrszálhasogató vagy húgom!... Mihez?! **mintha nem tudnád, hogy mit akarok.*** (MTSz, Tóth Ede: A falu rossza, 1874)

Színlelés, tettetés

Csak a 19. sz. elejéről főmondatokkal:

(11) Lidia.: *Istenem! kik lehetnek azok.* – Lőrincz.: ***Né mint tetteti magát, mintha nem tudná.***

(MTSz, Fogarasi Nagy Pál: A mágnesálmom-járó, 1829)

(12) Keserü: *Valóban? Igaz, ma Judás' napja van. Valóban kegyetek juttatják eszembe. Valljon igazán nevem' napja van-e?* Magánytánczosné (súgva a' többihez) ***Hogy tetteti magát, mintha nem tudná.***

(MTSz, Fánccsy Lajos: Az agg-szinész..., 1840)

- érezhető a megnyilatkozó tettetés miatti elítélő, szemrehányó viszonyulása > gúnyos-bíráló használat
- felkiáltó mondatok, erős érzelmi töltetet hordoznak

MNSz2-vizsgálat: 1000 találatos véletlen minta (*Mintha*)

20 esetben tagadó *mintha*: **tud-, ugyan, ugyanbiza, mintha nem is**

(13) Magyarországon azonban sokáig bizonygatták, hogy a Rádió védői csak visszalóttak. **Mintha** ez erény volna, az ellenkezője pedig vétek.

(14) Butaságnak tartom, hogy a többség kizárólag ilyesmiben gondolkozik. **Mintha** mindenki alkalmas lenne rá...

(15) Ráadásul ez a nő ugyanúgy azt mondja neki, hogy ?bazzmeg?, ahogyan ő mondta neki, hogy ?bazzmeg? **Mintha beszélhetnének egyazon nyelven!** Hát nem beszélhetnek!

(16) Annak idején, a céhvilágban, mikor az inas ideje kitelt, a mester, akinél nevelkedett, megkérdezte: „Ki a te neved, öcsém?” **Mintha ugyanbiza nem ordibálta volna három-négy éven át eleget.**

8 esetben gyanús, hogy tagadó:

(17) Lent, nagyon lent, ültem a földön, a kis fekete állt előttem. - Üresen vóútam - mondta halkan, furcsállva végigmért, és kocogott vissza. **Mintha lett volna vissza!**

Konklúzió: a tagadó *mintha*

úgy beszél, úgy cselekszik, úgy tesz, úgy tettei magát főmondatot elhagyó „típus”

Simonyi (1881: 194) megfejtette a szubjektív bizonyosságot visszaadó, leértékelő, gúnyos-ironikus használat eredetét: a színleléshez, s annak a mellékmondat jelentésébe épüléséhez kapcsolódnak.

Pontosabban: **úgy teszel, mintha tudnád** → **valójában nem tudod** → **szubjektív értékelés: a színlelés (szerintem) felháborító/nevetséges stb.** [mindkét tartalom az eredeti összetett mondatban megvolt]

Asszertív (elköteleződés egy ellentétes tartalmú állítás mellett) ÉS **értékelő** is lehet, de vö.

Lehmann 2022: **valószínűsítés** inkább, **polemizál, érvel**

Az *it seems*-típus a magyarban is a tagadó *mintha* forrása. Vonzatkifejtő mellékmondat.

De: késeiek az igazoló adatok (19. sz. első fele), miközben a főmondat nélküli mellékmondatokban való használata bő száz éve léteztek.

Ma is billeg a használat sokszor: a *mintha tudnád*-rákeresések

Nem mintha X szerkezet: lehet gúnyosan mondani, de nincs polaritásmegfordítás: ez a *nem* valódi tagadószó (l. előzményét: **nem** [azért (mondom stb.),] *mintha X* (Turi 2015))

Köszönöm szépen a figyelmet!

Irodalom

Bácskai-Atkári Júlia 2014. A véges alárendelő összetett mondatok története. In: É. Kiss Katalin (szerk.): *Magyar generatív történeti mondattan*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 239–279.

Berrár Jolán 1957. Hasonlító kötőszók a Huszita Bibliában. *Magyar Nyelv* 53: 396–403.

Berrár Jolán 1960. *A magyar hasonlító mondatok története a XVI. század közepéig*. Nyelvtudományi értekezések 23. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Brinton, Laurel J. 2014. The Extremes of Insubordination: Exclamatory as *if!* *Journal of English Linguistics* 42(2) 93–113.

Dér Csilla Ilona 2022. *Ó, hogy azt tsak a' Szerelmek 'S a' lágy szellők hajtsák!* Az indulatszókot követő, illetve a nélkülük álló hogy kötőszós inszubordinált mondatok megjelenéséről. In: Forgács Tamás – Németh Miklós – Sinkovics Balázs (szerk.): *A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei XI*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék. 45–57.

Dér Csilla Ilona 2024. A *hátha* módosítószó kialakulásáról. In: Forgács Tamás – Németh Miklós – Sinkovics Balázs (szerk.) 2024: *A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei XII*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék. 17–32.

Dér, Csilla Ilona 2025. The emergence of stand-alone insubordinate conditional clauses in Hungarian. *Folia Linguistica Historica* 59 (4)

Irodalom/2

Evans, Nicholas – Watanabe, Honoré 2016. The dynamics of insubordination: An overview. In: Evans, Nicholas – Watanabe, Honoré (szerk.): *Insubordination*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins. 1–37.

Juhász Dezső 1987. A módosítószók kései ómagyar szófajttörténetéhez. *Magyar Nyelv* 83: 454–461.

Juhász Dezső 1992a. A kötőszók. In: Benkő Loránd (szerk.): *A magyar nyelv történeti nyelvtana II/1. A kései ómagyar kor. Morfematika*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 772–814.

Juhász Dezső 1992b. A módosítószók. In: Benkő Loránd (szerk.): *A magyar nyelv történeti nyelvtana II/1. A kései ómagyar kor. Morfematika*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 815–838.

Klemm Antal 1928. *Magyar történeti mondattan*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.

Irodalom/3.

- Kugler Nóra 2000a. A módosítószó. In: Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 298-302.
- Kugler Nóra 2000b. A partikula. In: Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 275—281.
- Kugler Nóra 2002. *A módosítószók a magyar nyelv szófaji rendszerében*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Kugler Nóra 2003. *A módosítószók funkciói*. Nyelvtudományi értekezések 152. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kugler Nóra 2012. *Az evidencialitás jelölői a magyarban*. <https://core.ac.uk/download/pdf/51307414.pdf>
- Kugler Nóra 2015. *Megfigyelés és következtetés a nyelvi tevékenységben*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- López-Couso, María-José & Belén Méndez-Naya. 2012a. 2012a. On comparative complementizers in English: Evidence from historical corpora. In Nila Vázquez-González (ed.), *Creation and use of English corpora in Spain*, 309-333. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars.
- López-Couso, María-José & Belén Méndez-Naya. 2012b. On the use of *as if*, *as though* and *like* in present-day English complementation structures. *Journal of English Linguistics* 40(2). 172-195.
- H. Molnár Ilona 1968. *Módosító szók és módosító mondatrészek a mai magyar nyelvben*. Nyelvtudományi Értekezések 60. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Péter Mihály 1991. *A nyelvi érzelm kifejezés eszközei és módjai*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Péteri Attila 1999. *Abtönungspartikeln im deutsch-ungarischen Sprachvergleich*. Budapest: PhD-Dissertation.

Irodalom/4.

Royo Viñuales, Victor – Van linden, An 2025. Beyond hypothetical manner: a functional typology of insubordinate *como si*-clauses. *Folia Linguistica* 59(3): 759–784.

Simonyi Zsigmond 1879. *Magyar nyelvtan felsőbb osztályoknak és magán-használatra*. Budapest: Eggenberger.

Simonyi Zsigmond 1881. *A magyar kötőszók, egyuttal az összetett mondat elmélete III*. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó hivatala.

Temesi Mihály 1961. A szófajok. Általános kérdések. A határozószók. In: Tompa József (szerk.) 1961–1962. *A mai magyar nyelv rendszere I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 193–120, 251–267.

Turi Gergő 2015. *Nem mintha egyszerű lenne – a nem mintha szerkezet elemzése*. In: Gécseg Zsuzsanna (szerk.): *LINGDOK 14. Nyelvészdoktoranduszok dolgozatai: Nyelvészdoktoranduszok 17. Országos Konferenciája*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, 221–238. https://acta.bibl.u-szeged.hu/63017/1/lingdok_014_221-238.pdf

Van Praet, Wout, Degand, Liesbeth & Van linden, An 2025. As if grammar, discourse and prosody don't interact: a comparative study of hypothetical manner clauses in English and Dutch. *Folia Linguistica* 59(3): 905–946.

Velcsov Mártonné 1968. A szófajok. In: Rácz (szerk.) *A mai magyar nyelv*. Budapest: Tankönyvkiadó. 9–83.

Próba: kötőszó vagy módosítószó?

A módosítószóknak

- nincs kapcsoló szerepe (mivel nincs is főmondatuk),
- felelhetnek olyan eldöntendő kérdésre, amelyben nem szerepelnek, modális jelentést hordoznak,
- önállóan mondatok lehetnek (Kugler 2000a: 300–301).

A *mintha* az utolsó kritériumot tekintve átmeneti jellegűnek tűnik, de:

(17) – *Pompásan világít. – Rég nem láttam ilyenek. – A pásztor is látszik. – Jól igen s a bokor is. – A kapca is. – **Mintha**. – Jó éjszakát. – Neked is.* (MNSz2, #21659549, doc#409, szépirodalom) [‘A kapca is mintha látszana’]

Próba: kötőszó vagy módosítószó?

- Eldöntendő kérdésre nem szokott felelni (az MTSz-ben és az MNSz2-ben sincs ilyen adat), de nem lehetetlen megalkotni egy ilyen mondatot:

– *Látod azt a házat a ködtől?* – **Mintha.** [’Mintha látnám azt a házat’]

- megjelenhet nem tagmondatkezdő pozícióban (l. Berrárnál is):

(18) *A hintók elgördültek, mégegyszer felcsattant a "Heil!", de utána **mintha** elvágta volna a szászok száját, néma elképedés és harag morajlott végig a tömegen.* (MNSz2, 32540, lit)

(19) *Tisztességből sajnálta, marasztalta, hogy ne induljanak hajnalosan, nyugodják ki magukat tisztességesen, de a szabadkozásukat **mintha** kicsit tulságosan hamar vette volna jóba.* (MNSz2, 38704, lit)

(20) *Zöld Péter **mintha** tudta volna, mi megy végbe az emberben, súnyci, kesely képpel azt kérdezte: - Meg tudná-e ezeket a nagy dolgokat bizonyítani, szekretárius uram, ha rákerülne a sor?* (MNSz2, 38704, lit)

Mintha: kötőszó > módosítószó

Berrár (1960: 27): bizonytalan állítás

Jóskának mintha fájna a lába.

Négyféle árnyalat (Berrár 1960: 27–28):

- 1) A mellékmondat nem a főmondatbeli állítás okát adja meg, hanem egy olyan **eredményhez** hasonlítja, amely annak az állításnak a **tipikus oka** szokott lenni, pl. *Olyan piros az ég alja, **mintha** égne a falu.*
- 2) A mellékmondat a **beszélő bizonytalan feltevését** adja vissza, pl. *Olyan piros az ég alja, **mintha** égne a falu – vajon nem ég-e?*
- 3) Az előbbi jelentés **rövidebben** visszaadva: *Az ég alján **mintha** égne a falu.* Ez a módosítószói használat.
- 4) Amikor a beszélő tudatában van annak, hogy **állítása nem felel meg pontosan a valóságnak**. Nincs példa, csak az *olyha, olymint* kötőszókat említi az ómagyarból, amelyek „mai kifejezői”: *szinte, majdnem, körülbelül* elemeket sorolja fel (ugyanerről Simonyi 1881: 195–196).

Juhász: módosítószó

Juhász (1992a: 777, 1992b: 821, 834)

a feltételes hasonlító mondat alkalmas a bizonytalanság, hozzávetőlegesség, kételkedés megjelenítésére

kötőszó kapcsoló szerepe háttérbe szorult, és a modális-szubjektív jelentés került előtérbe, a feltételes hasonlító mondat alárendelt tagmondata pedig mondatrészi szintre süllyedt.

A mintha mondatrészt kapcsol?

Mintha kiborult volna a bili.

Nem akármelyik mondatrész: a mondatbeli propozícióról (pozíciójában megelőzi).

A mellékmondat nem mondatrészi szintűre redukálódott egység, hanem függetlenedett (inszubordinálódott) mellékmondat.

Kugler: dubitatív, nem módosítószó

Kugler (2015: 195), a *-NA* módjellel jelölt módok között:

„a megnyilatkozó episztemikus bizonytalanságát jelöli a szituáció fennállásával, valószínűsítésével kapcsolatban. A dubitatív mód által jelölt művelet a megfigyelés (vagy mástól származó információ) és a megnyilatkozó által valószínűsített szituáció viszonyba hozása.”

Próba: kötőszó vagy módosítószó?

A módosítószóknak

- nincs kapcsoló szerepe (mivel nincs is főmondatuk),
- felelhetnek olyan eldöntendő kérdésre, amelyben nem szerepelnek, modális jelentést hordoznak,
- önállóan mondatok lehetnek (Kugler 2000a: 300–301).

A *mintha* az utolsó kritériumot tekintve átmeneti jellegűnek tűnik, de:

(13) – *Pompásan világít. – Rég nem láttam ilyenek. – A pásztor is látszik. – Jól igen s a bokor is. – A kapca is. – **Mintha**. – Jó éjszakát. – Neked is.* (MNSz2, #21659549, doc#409, szépirodalom) [‘A kapca is mintha látszana’]

Próba: kötőszó vagy módosítószó?

- Eldöntendő kérdésre nem szokott felelni (az MTSz-ben és az MNSz2-ben sincs ilyen adat), de nem lehetetlen megalkotni egy ilyen mondatot:

– *Látod azt a házat a ködtől?* – **Mintha.** [’Mintha látnám azt a házat’]

- megjelenhet nem tagmondatkezdő pozícióban (l. Berrárnál is):

(14) *A hintók elgördültek, mégegyszer felcsattant a "Heil!", de utána **mintha** elvágta volna a szászok száját, néma elképedés és harag morajlott végig a tömegen.* (MNSz2, 32540, lit)

(15) *Tisztességből sajnálta, marasztalta, hogy ne induljanak hajnalosan, nyugodják ki magukat tisztességesen, de a szabadkozásukat **mintha** kicsit tulságosan hamar vette volna jóba.* (MNSz2, 38704, lit)

(16) *Zöld Péter **mintha** tudta volna, mi megy végbe az emberben, súnyci, kesely képpel azt kérdezte: - Meg tudná-e ezeket a nagy dolgokat bizonyítani, szekretárius uram, ha rákerülne a sor?* (MNSz2, 38704, lit)

Hová tegyük? Mi van a főmondattal?

Mintha rám öntötték volna! [Úgy áll rajtam]

Mintha világeletemben... volna! [Úgy csinálod/Úgy emelted ezt most föl]

Mintha csak tegnap lett volna! [Olybá/Úgy tűnik nekem...]

Mintha picit kiborultál volna. [Olybá/Úgy tűnik nekem...] – de a főmondat nem hordozza itt az iróniát [beszélői attitűdöt is kifejez, nemcsak feltételes hasonlítást]

Mintha mi se történt volna. [ironikus]

De: *Úgy szakad/esik, **mintha dézsából öntenék.***

Royo Viñuales – Van linden (2025)

2. Scalar evaluation [skaláris értékelés]

Beszélői attitűdöt, tipikusan közömbösséget fejez ki. A mondat felállít egy skálát, és egy szélső, hipotetikus helyzetet helyez rá, hogy azt fejezze ki: „még az sem érdekelne / az sem zavarna”. Gyakran társul a *por mí* fordulat, jelen idejű indicativusszal jelenik meg.

Por mí, como si empezamos esta tarde. ‘(Részemről) akár ma délután is kezdhetjük.’

Después de muerto, como si me tiran por un acantilado. ‘Ha már meghaltam, (tőlem) akár le is dobhatnak egy szikláról.’ (?Mintha érdekelne, hogy ha meghaltam, ledobnak-e egy szikláról...)

TŐLEM AKÁR...

Royo Viñuales – Van linden (2025)

3. Nuanced agreement [árnyalt/részleges egyetértés]

A beszélő részben egyetért az előző kijelentéssel, de úgy érzi, az nem fedti pontosan a valóságot, ezért árnyalja/relativizálja azt. Nem egyszerűen tagad, azt jelzi, hogy van valami eltérés az elhangzott proposíció és a valóságértelmezése között. A megelőző diskurzus(rész)t igényli.

No estamos casados. – Como si lo estuvierais. ‘Nem vagyunk házasok. – Mintha azok lennétek.’

(,attól még majdnem olyan, mintha házasok lennétek’)

Sí, pero como si no lo hubiera hecho. ‘Igen, de mintha nem is tettem volna meg/olyan, mintha meg sem tettem volna.’

Vö. (De) *Mintha nem is én lettem volna.*

Royo Viñuales – Van linden (2025)

4. Discursive elaboration or reformulation [diskurzusbeli kifejtés/újrafogalmazás]

A beszélő teljesen egyetért az előző tartalommal, nem vitatja, csak újrafogalmazza vagy további információval kibővíti azt.

Közel áll az eredeti *como si*-szerkezethez, mert megmarad a hipotetikus-hasonlító jelentés, de a szerkezet diskurzusszinten függ az előzménytől.

Anularte la asignatura, o sea, como si no te hubieras matriculado. 'Töröltetni a tárgyat, vagyis mintha be sem iratkoztál volna rá.'

Ya lo tenían todo, billete y todo. O sea, como si se fueran el fin de semana que viene. 'Már mindenük megvolt, még a jegyük is. Vagyis mintha jövő hétvégén indulnának.'/'Már minden el volt intézve, szóval olyan volt, mintha jövő hétvégén tényleg indulnának.'

Klemm

Klemm (1928: 86) az átképzelésről

„a mintha *kötőszós* hasonlító mondatok főmondatában (...) az átképzeléses föltételezett főmondat tulajdonképpen el van hallgatva: Megállott az olasz, mintha kőszirt *volna*. = Megállott és áll az olasz, mint *állna*, ha kőszirt *volna*.” (Klemm példája azonos Simonyiéval).

„egyenetlen [= egyenlőtlen] hasonlításban” **viszont** nem forr össze a *mint* és a *ha*, pl.

Jobb, ha hibánkat magunk ismerjük meg, mint ha mások figyelmeztetnek rá. (i.m. 523–524).

Átképzeléskor „a közlő (a nem egyenes beszéd esetén) vagy a szereplő személy (az egyenes beszéd esetén) úgy fejezi ki nyelvileg a már elmúlt vagy még csak beálló eseményeket, mintha a beszélés idejében valósággal az illető események közepett volna, tehát ú. n. praesens historicummal.” (Klemm 1928: 86)

Berrár

Berrár (1957, 1960) ómagyar kori feltételes hasonlítás, pl. *monnal* 'mint, minthogy, mintha', *hogyha, olyha, ha*

ugyanaz a folyamat, mint Simonyinál:

a feltételes hasonlító mondat „[f]ő típusának szerkezete a következő: egy hiányos hasonlító mondatnak egy másodrendű időhatározó – feltételes mellékmondata van: „Jóska úgy megy, mint [akkor menne, ha] fájna a lába. A hasonlító mellékmondat állítmánya azonos a főmondatéval, tehát nem teszik ki (sem a feltételes mellékmondatra utaló egyéb szócskákat), s így **a feltételes mellékmondat egészen beleolvad a hasonlítóba**: a feltételes mellékmondat másodrendű állítmányát ma már a hasonlító mondat állítmányának érezzük.” (Berrár 1960: 26, a saját kiemelésem)

Juhász

ugyanígy vélekedik:

„Ezek úgy keletkeztek, hogy **a hasonlító mondatnak** volt egy másodrendű feltételes mellékmondata, s a két mondat – vele a két kötőszó – összeolvadt. A GuaryK. példájával szemlélítve: »kimenének szokások szerint, *mint* [akkor mennének], *ha* imádságra mennének«. Mivel a főmondatbeli és mellékmondatbeli cselekvés megegyezik, a *mint* egyedül képviselte tagmondatát.” (Juhász 1992a: 792)

Mintha rám (rád stb.) öntötték volna!

Zálogul, nagysás uram, csak zálogul, hogy úgy fog állani, mintha Nagysádra öntötték volna; én nem hiszem hogy a' nagy Sebestyén' árnya jobb szabásu ruhákat alkothasson, mint ez (MTSz, Petrichevich Horváth Lázár: Az elbujdosott vagy Egy tél a fő városban. 1., 1836)

Magas alakja , karcsúsága, mintha formába öntötték volna: szóval valóságos összeolvadott harmónia uralgott ezen ifjú egész valóján. (MTSz, Déryné Széppataki Róza: Emlékezései 2., 1869–1872)

Eredmények

MTSz: értékelés/felkiáltás sokszor, szubjektív észlelet-értelmezés (

Testi-lelki állapot (lát, hall, érez): Mintha kést forgattak volna szívembe.

Mintha nem is: Mintha nem is emberi szájból törnének elő...

Mintha csak: Mintha csak tegnap történt volna

Mintha bizony: Mintha bizony fia sem volna kendnek emitt.

Nem mintha (nem)... (, de/hanem...)

Turi (2015): Google blogkereső (GBK), MTSz korpuszok

- redukált összetett mondat:

nem azért mondom/írom/stb., mintha > nem azért, mintha > nem mintha

- nem pusztán mondatszerkezeti jelenség, hanem **diskurzusjelölő (a nem mintha)**: a megelőző megnyilatkozásból adódó **valamilyen következtetés visszavonását** jelzi (procedurális jelentés) [nem akarja, hogy a H az adott következtetést vonja le]
- van egy előzménymegnyilatkozás (α), utána következik a *nem mintha* által bevezetett rész (β), majd **opcionálisan** egy további, **gyakran ellentétes kötőszóval kapcsolt kifejtés** (γ) [a *nem mintha* előtti megnyilatkozást fejti ki]
- nem logikai implikációkat/előfeltevéseket/ konvencionális implikatúrákat von vissza, hanem **társalgási implikatúrákat**

Nem mintha (nem)...

TMK:

Mellieket azon Davidnac 145. Soltarabol **nem azért szamlaloc elől mintha** Ngd azokat sokzor **nem** olvasta volna, es ne tudna hoga azont kellien chielekedni; **hanem hogy** az en emlekeztetesemreis az Urnac beszede zengedezzen az Ngd fúleiben. (TMK, Szépír2. 324. **1630-08-22**, Miskolczi Csulyak István> Rákóczi György, nemes> nemes)

Meg vallom nagy szégyennel és szeméremmel Comparealok csekély irasommal, annyi ideig tarto sok és hosszas holgatasom után a M. Ur előtt, de a kételenség viszen reá, **nem azért mint ha** nem kivantam volna levelem által a M. Urat udvarlani, avagy éppen ki vetettem volna a M. Urat és hozzám meg mutatott sok rendbéli Uri gratiaját, melynek vége hossza, nincsen száma, elmémből, **hanem azért, hogy** minden le írható, és rész szerint pennára nem tehető excusatioimat a M. Urfinak recommendaltam, hogy a M. Ur előtt érettem Proxenetaskadgyék, és meg eshetet negligentiaimért, jo Patronus Uramtol gratiat nyerhessen (TMK, Peregr1. 32. 1726-02-13, Pápai Páriz Ferenc> Teleki Sándor, peregrinus> patronált–patrónus)

KED: 0 adat

Nem mintha (nem)...

[...] *Nem mintha nem tudnám, de azért megkérdeztem, kérdezni csak szabad, nem?*

(MTSz, Hernádi Miklós: Közhelyszótár, 1975)

MTSz:

317 *nem mintha* (1785-től)

86 *nem azért(,) mintha* (1774-től)

38 *nem azért (...), mintha* (1779-től) – VP-ken kívül bekerülhet: *mert, pedig:*

Az ironikus is a világtörténelem által követelt áldozat, – nem azért, mert mintha állandóan szigorú értelemben vett áldozattá kellene válnia, hanem azért, mert buzgalma és a világszellem szolgálata emészti. (MTSz, Szalay Károly: Komikum, satíra, humor, 1983)

1 *nem azért NEM (...), mintha: nem azért nem szólok mintha nem volna mit szólni, ó van nagyságos uram, nagyon is sok mondani valóm, de nekem nem tanácsos most beszélni, mert (...)* (MTSz, Képes újság, 1860)

**amit Rákosi igyekezett sejtetni :
beszélünk ilyesmiről
beteg Közép-Európa helyzete
éhes
érdemelnek figyelmet
foglalkozom
hallgatott el a nemzeti érzélem; hallgattam el eddig ,
hozok föl [átv.]
hozott magával oly lok fegyvereseket
idegenkednek a ' röktön nagy jó változásoktól ,
idéztem őket
írjuk ki; írom le; írom neked; írtam ezt
ismétli a szót
kell kívánnunk
kifogásoljuk ezt
közhely (ma már) eredeti formájában is
küzdök - írja 1836-ban -
magasztalja
maradtak alul a Volkswagenekkel folytatott
versenyben**

**mondom (3x); mondom ezeket; mondom
ezt; mondta ő , hogy könnyű ,
mozogtak tova Algirba
nem beszél
nem szólok; nem szóltam
neveli
nevezem ezekt pedig fáknak; nevezik;
neveztem el
örvendetes
persze [elliptált Á]
sikerült neki
tanulok
tértünk ki rá
teszem; tette le; tette
nevezem légbőlkapottaknak
usztak át az Óczeánon
van; van így
volt annyira magánkívül ,
volt**